

Tas Latweefchu draugs.

1843. 16 September.

37ta lappa.

J a u n a s s i n a s.

Is Pechterburgs. Augsti zeenigs Keisers, gribbedams, lai arri dsittā Kree-
wu semmē tā part semneeki, kà muischneeki, jo deenas jo wairak us to dohdahs,
mahju-lohpus kohpt un audsinahr, jau 9tā Dezember 1842 irr pawehlejis, sewischki
tannis treijās gubbermentēs, kō nosauz Jaunu Kreewu-semmi, un tanni, kam wahrds:
Bes-arabbies, tā eetaisht, kà iknogaddā weenā wiffi muischneeki un semneeki fa-
wus labbakus mahju-lohpus kahdā leelā pilssehtā sawedd, lai wiffi laudis tur dabbu
raudisht, kō jau semmturri pa scho gubbermenti eespehjoht, un lai tad arri waldischana
teem, kam wiffilabbaki buhs isdeweēs ar lohpu kohpschanu, isdalla sawadas gohda-
dahwanas. Taggad Keisers arri jau lizzis kalt weenu tahdu gohda sūhmi no selta un
diwadas no sudraba, kurrāhm wiffahm pa weenu puffi daschadu mahju-lohpu bildites
uskaltas un pa ohtre puffi schee wahrdi: »gubbermentēs mahju-lohpu pahrrau-
dsischana.« Arri sawadi likkumi dohti; un tee nospreesch, kà warroht atwest sir-
gus, kehwes, wehrschus, bulkus, gohdis, aitas un zuhtas, bet ne zittus, kà tahdus,
kas weenā no tahm tscherrahm gubbermentehm peedimmuschki un auguschki. Muisch-
neeki dabhuhs woi selta un sudraba gohda-sūhmes woi sawadus gohda-rakstus; arraji,
kroha semneeki un pilssehtas eedshwotaji dabhuhs naudas-dahwanas; un prohti:
par teem labbakeem ehseleem irr trihs dahwanas noliktas, weena no 300 sudr. rubl.,
ohtra no 200 sudr. rubl. un trescha no 100 sudr. rubl. Par to wiffilabbaku kehwi un
winaas kummelu dahwinahs 100 rubl. sudr. Bet katru zilweku, kas weenu no schahm
dahwanahm eemantohs, lai waldischana wehl luhds, kà tas sawu lohpu wehl pah
gadda-laiku leek palikt weenā no tahm tscherrahm gubbermentehm; par to lai wina-
sch nahkoschā reise wehl weeglaki kahdu no tahm gohda-dahwanahm winne. Ehrfelus un
kehwes buhs arri isprohweht pehz tam, woi paspehji leelas nastas wilkt. Tahdu sirgu,
kas pa to nospreestu fliddu plahnu ne paspehji puffzettortu birkawu aiswilkt, lai ne
mas ne peenemm; arri ne tahdus, kas wehl naw 5 gaddus wezzumā woi pahri pah
dewin gaddem. Par to wiffilabbaku pahri wehrschu, — kà tannis puffēs semneeki
tohs preeesch saweem ratteem juhds — isohla dahwanu no 80 rubl. sudr.; bet teem
arri wajaga, samas, tok 6 birkawus pa to minnetu plahnu aiswilkt. Muischneekem,
leekungeem un pilssehtas eedshwotajeem lai par wehrscheem dohd sudraba gohda-
sūhmes. To selta sūhmi woi 80 rubl. sudr. lai tik ween teem dohd, kurreu wehrschki ne
tik ween tee wiffilabbaki pee wilkschanas, bet kō arri wifflehtaki warr usturreht. Par

to gohwi, kas ta labbaka ta patt preeksch waisla, ka preeksch peena, un par winnas rellu lai dohd woi sudraba gohda-sihmi woi 70 rubl. sudr. Bet lai luhko, ka neds tahdus wehrschnus, neds tahdas gohwis peenemm, kas buhtu jaunaki pahr 4 gabdeem, woi wezzaki pahr 8. — Wisseem ehseleem, bulkeem un gohwim, par kurreem kahdu gohda-dahwanu isdalla, lai us labbu ziffu ar dselsi eededsina sihmitti, ja scho lohpu lungi to palauj. Sinnams, ka katram zilwekam arri pahr sawu wehrst un gohwi wai jaga skaidru leezibas grahmatu parahdiht, kurrea weeta winna lohps effoht peedsim-mis. — 40 rubl. sudr. lai ismakfa par to wisslabbaku kaujamu aitu. — Par to zuhku, ko wissihfaka laika un wiss-lehtaki warr usbarroht, lai dahwina 30 rubl. sudr. — Ja gadditohs, ka diweem woi wehl wairak zilwekeem weenadi labbi lohpi peederr, tad to maksu, ko weens warr winneht, lai winnu starpâ isdalla. Bet ja schi makfa buhtu kahda gohda-sihme, tad waijaga pahr to tai augstakai teefai sinnu doht. Virma mahju lohpu pahrraudischana buhs schinni gadda Odeffas pilssehta no 14tas lihds 16tai September. Dhtra deena pehz tam isdallihš tahs dahwanas.

Is Berlihes. Kreemu Keisera preekschâ likke Pruhfchu Echnisch sawus kara-wihrus munstereht. Kad munsterechana beidsahs, un leeli lungi woi brauzoht, woi jahjoht dewahs us mahjahm, tad weens no teem augstakeem wirsnekeem nokritte no sirga un few eewainoja kahju. Keisers, to redsejis, schehligâ prahtrâ is-kahpe no ratteem, steidsahs pee to nelaimigu flahht un gahdaja, ka scho eezehle tu wakôs rattôs un wedde us mahjahm.

Kreemu Keisers irr 7ta September no turrenes aisbrauzis us Warschawu.

Tanni pilssehta Pruhfchu semme, ko nosauz Pohl-Wartenberg, 17ta August ap wakkaru grubti apfirge meesneeka meitina no 3 gabdeem. Aufrehe dokters un atsinne, ka behrns stipru nahwes-sahli effoht eedsehris; isklauftja wezzakus, un raug, mahte isteize, ka behrns druszin no ta uhdens effoht dschris, kas istabôs wissap-kahrt preeksch muschahm islikts, un ko pirkuschî no tahs paschas seewas, kas arri jau zitte em eedschwotajeem to pahrdohdoht. — Isdewahs gan ar mohkahm wehl, to behrnianu isglahht; bet us preekschu katram zilwekam jaluhko, ka neds behrni schahdas tahdas sahles panahk, neds leeli preeksch muschahm tahdu fataifa, kas arri zilwekeem warr schahdeht.

Is Wirtenberges, Wahzsemme. Weens wihrs, kam wahrds Robino, tur isdohmajis, ka miltus wisslabbaki no mikruma, zirminneem un t. j. pr. warroht isfargahht. Wansch mahza ta: saberr' miltus lihds ar Elijahm tscherkantigôs traufôs, fastampe winnus labbi zeetus, ta ka gluschî paleek par weenu paschu gabbalu. Effoht tahds miltu gabbals mikra pagrahbâ 6 neddelas stahwejis, un ne kahdu wainu naw dabbujis. Zittu tahdu gabbalu wansch tihfchi effoht eerazzis tahdôs miltôs, ko zirmini jau bija samaitajuschî, un raug, pehz daschahm deenahm, kad to isnehme, atradde, ka no teem nelabbeem milteem gan bija nelahgu smakku dabbujis, bet zirmini tok to ne mas ne bija aistikkuschî.

Is Sweedru semmes. 18ta April jau palikke diwi gaddi, famehr Sweedru semmes eedschwotaji us sawu leelu runnas deenu Echnianu luhdse, lai tanni fallâ,

kas, Sant-Bartelemi wahrda, eefsch Amerikas Sweedreem peederr un kur lihds schim eedschwotaji bija dsimti laudis, schohs atlaisch par brishweem. Kehniensch to luhgschanas grahmātu irr paradjijs fallas gubernatoram, un winnam pawehlejis, drohschi isfajz jist, kas laifam tai luhgschanai buhtu pretti. Taggad sinna no winna atnahfufe; winsch fakka: Kaut gan tannis puffes muischneeki ar dsimteem laudim ar ween leh nigi un mihligi effoht dschwofuschi, taeschu buhtu labba, teizama leeta, schohs wiffus atlaist par brishweem. Nu patt dsimtu tauschu tur effoht 595, preeksch kurreu ispirkschanas wajadsetu lihds 121,650 rubli sudr. — Us to kehniensch pawehleja, lai arri schahs gubernatora flaidrakas sinnas semmes eedschwotajeem winnu nahfoschâ runnas-deenâ pasluddina, bet preeksch scho starpu pats kehniensch arri us gubernatora padohma irr nospreedis, ka tur ar teem dsimteem laudim wehl lehnaki ja-dshwo, ne kâ lihds schim.

Is Eulenderu semmes. Tas mahzitajs, Mattsuhf wahrda, kas nu jau pahri gaddus pa Jhru, Skortu un Eulenderu semmi apkahrt staigaja, laudis pamahz jist, stipreem dsehreem pa wiffam atfajzist, tas 23schâ August sawu darbu eefsch Londones pabeidse. Stahweja tur us leelu plazzi no puffdeenas lihds wakkaram un usrakstija wiffu to zilweku wahrdrus, kas winnam apsohlija, muhscham wairs nedf brandwihnu, nedf zittu stipru dsehreenu, ir ne to Eulenderu stipru allu dsert. Zil schâ pehdigâ deenâ lihds 2500 zilweki pee fahribas beedreem likke peerakstitees. Bet diwi brueera-puischi, — warr buht, eedrohschinati zaur saweem kungeem, — lihds ar leelu pulku brahtu atnahze us plazzi tã patt tohs fahribas beedrus, kâ arri mahzita ju paschu smeeklã likt. Atwedde muzzu tahda allus mahzitajam tuwu preekschâ, winnu apsmeedami un apmehdidami, bet fahribas-beedri sadewahs, ar kubleneem winnus fanehme; un muzzu nowahrtija, ne zil taht no turrenes, leija. Pahri zilweki turklaht arri nahfuschchi zeetumã. — No Londones gahje mahzitajs us to masu pilsehtu Grihnwitsch, bet te winnam ar sawu mahzischanu wehl masak laimejahs; jo allus mihlotaji dabbususchchi sinnaht, ka winsch jau effoht atnahjis, sadewahs kohpã un tai paschã weeta, kur winsch sawu spreddiku krehflu laukã likke stahdiht, usbuhtweja allus-bohdi, un leelã pulkã tur preekschâ fanahze. Wiffi par smeekleem few pee kruhtim bija peekahruschchi sihmi, kam allus-buddele usmahleta, un zeppurehm schee wahrdi bija peerakstiti: »Eesala un appinu beedri!« Kad nu mahzitajs fahje runnaht, tad schee eefahze swil poht, schwaht un ruhkt, un beidsoht ar tik leelu warru teem fahribas beedreem uskritte, ka scheem flikti buhtu gahjis, ja polzei winneem ne wehl paschã laikã buhtu nahfufe palihgã.

Is Parishes. Dauds un daschadas nelaimes jau lihds schim Sprantschu kehniensch usnahze, bet Deewa schehliga rohka winnam ikreis paradjijs glahbdama. Tã atkal 18tã August irr notizjis. Brauze kehniensch to deen sawds leelõs rattõs, kam sesch sirgi pa diweem bija aitsuhgti. Winnam lihds sehdeja rattõs patte kehnieneene, Belgeru kehnieneene un ta erzogene no Orleans, kur ras laulahts draugs, kehniensch wezzakajs dehls, pehrnaja waffarã (Luhko Latw. dr. 1842 29tã lappã), no ratteem islehtdams ahra, breefmigu nahwi bija atraddis. Gribbeja

leeli kungi schoreis pahr schauru tilu draukt, kas blakkam pee juhmallas weenam grahwim wedd pahri. Bet tiltam ne bija sedini, tik diwas schkehdes pee mallahm, un juhwas wehisch tik stipri puhte, ka uhdens ar trohksni allasch gahsahs pahri. Preekschejs rohkas, sirgs istruhkajs no tam, zehlahs stahwu, bet winna pakkat-kahjas pee tilta mallas noslihdēja, winsch nokrihte un wille ne ween to winnam pakkat eejuhgtu sirgu bet arri scha draugu few lihds. Par laimi jau ahstrumā tas postes-wihres no schi sirga bija lehjis semmē, un to turreja, zif warredams; bet a re! tee zitti sirgi ar tik leelu warru speedahs us mallu, ka schkehdes gahje puschu, pirmajs sirgs arri jau no tilta nokritte un ohtru treschu nowille lihds, kamehr no ta leela smagguma un zaur to dihssteles sirgu spehku wehl juhga sifines pahrruhke, un — tee kungi rattōs laimigi bija isglahtri. Stahsta, ka tai erzogenei no Orleans faws mass dehliasch, tas nahsohts frohna mantineeks, effoht bijis us flehpi, un ka winna tanni bailigā briedi to mihligi apkampis, isfaukdama: »af Deems! atkal nelai me us lihdsigu wihri un scho reis wisseem kohpa!« — No teem sirgeem tik trihs irr isglahtri.

Is Sprantschu semmes. Lihds schim katra fabrihka, kur is zukkuru, ne e drehm wahrija zukkurus, mette iswahres nohst. Bet taggad Sprantschōs gudrs fabrihka meisters irr atraddis, ka schahm needrehm wehl labba teesa fullas atleekoht, no kurras warroht ta isiht wafku, kas ne ween gaischaki deggoht pahr to, ko bittes dohd; bet ko arri lehtaki warroht tihriht.

Is Konstantinopeles pilsfehtas. Retti nu gan tur Turku semmē naw, ka teesa us winnu Keisera pawehleschanu leet zilwekeem galwu nozirst, woi winnus noschnaugt, bet 10rā August tur weenam Armentieru wihram tizzibas deht galwu nozire un tā tas gan huhs wedrts, ka jums to stahstijam. Armentiereem ihsten wisseem irr kristiga tizziba, bet schis wihrs, pahr sawu swehtu tizzibu ne behdadams, to laikam arri mas pasihdams un turklat zeredams, ja winsch Turku tizzibu peenemschoht, ka winnam labbaki klahschorees, jau preeksch gadda laika bija eegahjis Turku tizziba. Bet kā jau ar farru zilweku noteek, kas swehtu tizzibu ismaina pret tahdu, kurrā laizigas ahrigas leetas wairak geld, tam katriba peh; laizi gahm leetahm zaur to wehl pee aug; tā pat tas arri gaddijahs ar scho wihru. Winsch zittam nosagge mantas, aisbehdse no Turku semmes un pahri mehneschus dshwoja Greekeru follas. Turku drehbes nomettis, eedewahs atkal sawā pirmajā tizzibā, gehrbahs atkal kā kristis zilweks, ar zeppuri us galwu no jauna nahze us Konstantinopoli, un tur itt kā Turkeem par spihiti drohschs pa wiffahm eelahm staigaja. Bet beidschoht polzei winnu fanehme zeetu un wedde preeksch leelas teesas. Schi winnu wiffirmak waizaja, woi winsch effoht Turkis woi kristigs zilweks? Un luh!, winsch drohschi isteize, ka winsch atkal effoht eegahjis kristigā tizzibā. Par to winnam teesa nu nospreede un dewe nahwes strahpi, kaut gan arri pulks leetu kungu preeksch winnu bija ludgusch.

Lihds 15. September pee Rihges irr atnahusch 1002 kuggi un aisbraukusch 912.

Briedw drehkeht. No Widssemes General-gubernementes puffed; Dr. C. E. Wapierky.